

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Biki Károly esperes sírjánál

— 1912 október 10-én. —

Hiába ragyogsz le ránk verőfényes őszi napsu-
gár... szívünk borúját eloszlatni úgy sem tudod!
Hiába hirdetsz életet, hintesz fényt, meleget...
hulló falevél, hervadt virág, a sápadt őszi táj meg-
hazudtol: enyészetet hirdet minden itt körülöt-
tünk a halál birodalmában. Megremeg szívünk e
sötét sír láttára, mely drága martalékát oly éhesen
várja. Mint borongó őszi felhő nyugtalankodva szál-
long az én lelkem is e virágokkal borított koporsó
felett, mely a mi szeretett esperesünknek meghidegült
tetemeit takarja. Ónsúllyal nehezedik keblemre rá
a múlandóság szomorú érzete!...

Ne ítéljetelek el! Hiszen gondolkoztatok-e valaha
komolyan felőle, tudjátok-e valóban mit tesz az:
meghalni, elenyészni, sírba szállni?! Nem látni többé
Isten szép világát, — nem érezni szívünkben többé
semmi vágyat, — szép és nemes eszmék iránti lel-
kesedést, — a jól végzett munka boldogító tudatá-
ból származó édes örömet. Sírba szállni, elmenni
innen: itt hagyni szeretett kedveseinket, akikkel és
akikért oly kedves volt nekünk az élet: akikkel
összeforrt lelkünk, akiknek szeretete elég volt ne-
künk a világ minden támadása ellen: elhagyni őket
támasz nélkül, árván, a legsötétebb gyászruhában.

Nyugtalankodik a lelkem, ha elgondolom azt a
szörnyű pusztulást, melyet a kegyetlen halál véghez
vitt mostanában a mi sorainkban: ha végignézek
azokon a sírhalmokon, melyeknek száma vas követ-
kezetességgel szaporodott eggyel-kettővel minden
esztendőben az utóbbi évtizedben: ha eszembe-
veszem, hogy mindazok, kik előttünk, mellettünk,
velünk együtt ültek a kormányon, e rövid idő alatt
mind elmentek már a minden élőknek után és pedig
életöknek java korában. És ime most kidőlt, leros-
kadt elég távol még az élet véghatárától az is, ki
köztünk nemcsak a legelső, a legtevékenyebb, de a
szó szoros értelmében a legjobb és leghűbb is vala.

Ne csodálkozzatok, ha nyugtalankodik a lelkem
s aggodalom fog el, vajjon képes leszek-e a nagy
veszteséggel szemben megfelelő vigasztalást találni:
ha itt a révparti végállomásnál, az utolsó keserves
búcsúzásnál, itt, ahol mindenki a leghathatósabb
vigasztalást s bátorítást várja tőlem, képes leszek-e
letörölni a könnyeiket, melyek ezrek szeméből
peregnek alá: lecsendesíteni azokat a nyugtalanító
gondolatokat, melyek mindnyájunk szívében dúlnak
arra a szomorú tudatra, hogy Biki Károly nincsen
többé!

De hát miért e töprengés, ez aggodalom?! El
messze szívüinktől ti nyugtalanító gondolatok. Hiszen
az Isten emberének koporsója ez, egy olyan kiválaszt-
ott szolgálójáé, kiről azt mondja maga az Úr az ő
prófétájának ajka által: támasztok magamnak hív-
séges papot, ki az én kedvem és akaratom szerint
cselekszik. Ő valóban Isten kegyelméből való volt.
Bírt mindazon tehetségekkel, melyek az embert a
közönségesség színvonalán felül emelik: ékeskedett
mindazon magas keresztyén erényekkel, melyek az
embert nagyvá teszik. Erényei koronájában leg-
szebben tündökölt az ő szelidsége és alázatossága,
mely valaminek életében tiltakozott minden kiténte-
tés, ünnepeletés ellen, úgy most is, mintha meg-
fagyott ajkáról a tiltakozás szavait hallanám:
mintha látnám emelkedni kezeit, amelyekkel hall-
gatásra ínt engem.

De nem hallgatok. Nekem vigasztalás kell. E
vigasztalás az ő csodálatos munkaszeretete, az ő
szakadatlan munkásságban töltött áldásos élete. Ő
nemesak az ígét hirdette, nemesak hivatali sok oldalú
kötelességeit teljesítette nagy buzgósággal, de úgy
egyházi, mint polgári társadalmi téren rendkívül
nagy tevékenységet fejtett. A belmissziót, amit a
hitélet mélyítése céljából az újabb papi nemzedék
most akar megvalósítani, azt ő már egy negyed-
századdal ezelőtt mind végig csinálta, próbálta
Győrteleken. Amiért most ezer pap gyűl össze,
hangos szóval követelve őt megillető jogait, azért
Biki Károly már 20 évvel ezelőtt harcolt egy kis

csapat élén vezérlő szerepben ; ott a falun lapot szerkesztett, jobban mandva ő egymaga írta tele majdnem minden számát éveken át a református egyház és papság jogai, jóléte, szabadsága érdekében. És itt Szatmáron!.. Ti tudjátok legjobban, kiket áhítatos imádságban oly sokszor Istenhez emelt, kedves, szép tanításaival oly sokszor gyönyörködte-tett ; akik közvetlen szemlélői voltatok az ő életének, munkásságának, hatásának, most dobogni megszűnt, szeretettel teljes, nemes szívének. Ha ti nem szólnátok, akkor beszélni fognak helyettetek a kövek, melyeket itten összehordott ; az alkotások, melyeket létesített ; a koporsóját fedező szeretetről, elismerésről tanúskodó temérdek virágok. A kedves karácsonyi szeretetvendégség-estélyek, a szép sikerrel működő Lorántffy Zsuzsanna-egyesület, a merész bátorsággal, csodás sikerrel semmiből létrehozott, szépen virágzó tanítónőképző-intézet... Exegit monumentum aere perennius ! Az ilyen élet felett nincs a halálnak hatalma. Sír eltakarhatja, de tette, emléke él a történelemben, fel van jegyezve az ég könyvében, — örökkévalóságot nyert már e földön. A halál nyomában ott jár a vigasztalás. Az ilyen élet dicsősége fénylő világossággal ragyog belé a bús fájdalom sötét éjszakájába !

Gyászbororult árva család ! Leesett a ti ékeségtek, porbahullt a ti fejetek koronája. Ledől, összetört családi szentélyetekben az istenség szobra. Szinte félve közeledem hozzátok, amint látom, hogy a romhalmaz előtt csüggeteg lélekkel, kétségbeesetten álltok. Oda van, elment, aki titeket az imádság szeretett. Ő ti éretteket halt meg ! Szerzett, hagyott nektek egy drága kincset, egy bűvös talizánt : szép nevet, nemesen, dicsően megfutott élet-emléket, melynek birtokában megvigasztalódik a bú miatt elalélt szívetek. Ám e név, e nemes életpálya hasonló szép és nemes élet folytatására kötelez benneteket. Ez örökséget eltékozolni nem szabad, nem lehet ! Azért édes atyátok emlékéhez méltóan élni igyekezzetek. Örökre boldogok, áldottak legyetek...

Szatmári református gyülekezet ! Az árva család után te vesztettél legtöbbet. Az ő helye sokáig üresen, betöltetlen marad te közötted. Azt a leszűródött, higgadt, mérsékletes bölcsességet, az eszmék harcában megtisztult világnézetet, azt a nemesen szerető szívet, azt a tetterős kart, azt az alkotni tudó képességet, a jónak diadalában vetett tántoríthatatlan hitet nem tudom mikor találod meg. Veszteségednél nagyobb csak vigasztalásod. A fényből, dicsőségből, mely nemes életéből áradt szét, az orozslánrész a tied. Szép és megható a gyász, gyászoló keresztyének, mellyel sirjába kíséritek. Emlékét továbbra is bizonyára méltó kegyelettel őrzenditek. Áldás, béke legyen veletek !

Főtiszteletű püspök úr, szeretett főpásztorunk ! Fogadd te is esperestársaidal s tolmácsold majd elnöktársad ő méltóságának, az általatok kormányzott egész egyházkerületnek az ő háláját, búcsúját, elszálló lelkének utolsó sóhajtásait... Oltalmazza az Úr drága életeteket, a még drágább anyaszentegyházadat.

És most az általad oly nagyon szeretett egyházmegyéd, elnöktársad, lelkésztársaid nevében búcsúzom. Sírva, könnyek közt veszek búcsút tőled. Köszönjük neked a jóságot, mellyel irántunk viseltetél, a szeretetet, mellyel barátaidként magadhoz öleltél. Menj, szeretetünk fog örködni álmaid felett. Dicsőséges pályafutásod után nyugodjál békén, szelíden sírod mélyén a feltámadás ama nagy napjáig, mely minden bizonnal meglészen a mi Urunk Jézus Krisztus által. Alleluja, alleluja ! Ámen.

Kiss Bertalan,
e.-m. főjegyző.

Az új görög kath. püspökség.

Minden magyar ember felekezeti különbség nélkül, osztatlan rokonszenvvel kísérte azt a harcot, melyet Hajdudoroggal az élén a magyar istentiszteleti nyelv érdekében a görög kath. magyarság vívott.

Azt a döntést aztán, mely a hajdudorogi görög kath. püspökség kiszakítását valahára elrendelte, felekezeti különbség nélkül minden magyar örömmel üdvözölte.

Örömmel fogadtuk mi is, a tiszántúli nagy egyházkerület református magyarsága, kik lélekben mindig rokonszenveztünk a dorogi hajdúk törekvéseivel s akik mint velök együtt élő, legközelebről érdekelt szomszédok, állandóan a tanúi voltunk annak a kétségbeesett birkózásnak, amit ez a teljesen magára hagyott gör. kath. magyarság a magyar nyelv érdekében kifejtett.

A magyarságot gyűlölő s a magyar állam ellen-ségeinek bizonyult oláh püspökök fenhatósága alá kényszerítve, a régi derék, magyar érzelmű hazafias papság helyett dákó román és pánszláv lelkészeket kapva, hol Nagyváradban, hol Makón, hol Aradon és sok más helyeken is, lelkész és hívők a gyülekezet és feljebbvalói között oly éles összeütközések történtek, oly izgatottság fogta el a lelkeket, hogy ez az izgatottság és torzsalkodás már a többi magyarságra is, és az ott lakó más felekezetűekre átalragadt és legtöbb esetben a világi bíróság közbelépését is maga után vont.

Nagyváradban a gyülekezet nem fogadta el a rakényszerített s magyarul még beszélni sem akaró papot, Makón a kántorral volt baj, másutt a gyüle-

kezet papjával együtt resistált. (Aradon a hazafias papot csapta el a püspök.) Egy túrhetetlen állapot volt ez, melyszerint a lehetetlen egyházi berendezkedés miatt a magára hagyott görög kath. magyarság nem tudott anyanyelvének templomában érvényt szerezni akkor, amidőn ugyanazon lehetetlen egyházi berendezkedés az oláh nyelvet mint oltári nyelvet korlátlanul érvényesítette s midőn az oláh nyelvet, mint a vallásos oktatás nyelvét a magyarelles nemzetiségi fanatizmus még az Alföldön is erőszakolta és még a mi középiskoláinkba is megpróbálta bevinni.

A görög kath. vallású magyarság küzdelme bennünket úgy is mint iskolát tartó felekezetet, úgy is mint egyházat (a papjával és felsőségeivel viszálykodó gyülekezet harca a mi belső békénket is veszélyeztette), de főleg mint magyar embereket a legközelebből érdekelt. És érdekel most is, midőn a per még csak félig van megnyerve s midőn a teljes győzelem kivívására az egész magyar osztatlan közvélemény támogatása szükséges. Azoknak a derék lelkészeknek és tudós férfiaknak, akik a szertartások könyveket magyar nyelvre lefordították, azoknak a gyülekezeteknek, amelyek ezeket elfogadták és alkalmazták, mi is a legnagyobb tisztelettel adóztunk és emléköket megbecsüljük. Különösen meghatott pedig azon körülmény, hogy azt a nagy harcot a nép és a lelkészek sok ideig jóformán teljesen magukra hagyatva vívták.

A róm. kath. egyház hivatalosan nem igen támogatta őket. Előkelő világi embereik teljesen magukra hagyták őket. Ahogy a megye és a város magába olvasztja az eszével felemelkedett volt jobbagy gyermekét, vagy a tehetségével nagy állást kivívott polgár fiút: a róm. kath. egyház eddig épen így felszívta a görög katolikusokat, vagyont és befolyást szerzett. Csak akkor kezdtek ezek az urak a régóta szenvedő és küzdő görög kath. magyarság küzdelmével törődni, midőn a nép és a lelkes papok már az útnak legnagyobb felét megtették, midőn lassanként országos köz tudattá vált, hogy a görög kath. magyarságot az ellenséges oláh nemzetiségi főpapság zsákmányául tovább hagyni nem szabad.

Amikor a győzelem valószínűsége és ezzel az új tisztségeknek és állásoknak a lehetősége megnyílt, akkor tünt ki, hogy az elnyomott szerencsétlen görög kath. magyarságnak tekintélyes világi urai, főrendei és kanonok jelöltei is vannak.

Addig bizony szükség volt a mi támogatásunkra és a György Endre és a többiek önzetlen buzgalmára és hathatós segítségére is.

Most már Szabó János görög kath. főrend, Melles Emil és társai sárral dobálhatnak bennünket és vádolhatnak amiatt, hogy ügyeikbe avatkoztunk, hogy a székhely kérdésbe is beleszólunk, hogy pápistábbak

vagyunk a pápistáknál és elhisszük, sőt másoknak is mondjuk: „Roma locuta, causa finita“ és több efféle.

De ezek a beszédek csak gonosz meggyanúsítások és alaptalan vádak. Mi a görög kath. magyarság ügyeibe nem akarunk beleavatkozni, ezt őszintén valljuk; hogy rokonszenveztünk velök és hogy tehetőségünk szerint támogattuk őket, azt nyíltan beismerjük. De hát ez még tán nem bűn? De bűn és véték, amit Szabó Jenő és társai mívelnek, akik viszálykodást vetnek a még meg sem alakult görög kath. magyar egyházmegyében és a részben akaratauk ellen idecsatolt s nemzetiségi papok kezén levő egyházak segélyével a küzdelemben első sorban álló s a legnépesebb magyar görög kath. egyház ellen fordultak. Az oláh Lukácsiu és társai bosszút lihegnek Dorog ellen, mert Dorognak tulajdonítják a magyarság győzelmét. A magyar Szabó Jenő és Melles Emil pedig ministrálnak nekik és mindent elkövetnek Dorog megfenyítésére. Értse, aki érti.

Sőt még ennél is tovább mennek és a magyar reformátusok ellenszenvét is felakarják kelteni az új görög kath. magyar püspökség iránt.

Ezt a püspökséget akarják felhasználni a debreceni kálvinizmus letörésére és meggyengítésére.

Ezért kínálják ide nekünk Debrecenbe a püspöki székhelyet és kínálják azok, akik a nemzeti ügy szolgálatában érdemeket szerzett nagy embereinket a legperfidebb módon megrágalmazzák. György Endrét, ki mint máramarosi ember a felső tiszavidéki görög kath. lelkészekkel régi benső barátságban van, aki politikai pályafutása alatt a dorogiakkal is személyes jó viszonyba került, hírlapi cikkekben, nyílt levelekben támadják és pellengérezik. Azzal gyanúsítják, hogy nem magyarsága, hanem elfogult felekezetisége vezette, Dorogot akarta kálvinistává tenni s mint bűnbakot állítják a közvélemény elé, hogy csak feltolta magát stb.

Sőt még ennél is tovább mennek. Bevonják ebbe az utálatos polémiába szeretett püspökünket is, aki mint volt bősörményi lelkész és esperes minden vallásfelekezet papjával a legjobb viszonyt tartotta fel, aki mellett maga a bősörményi kath. pap is gyönyörű tanúbizonyságot tett, kit rokoni kötelekek is fűznek a hajdumegyei magyar oroszokhoz s ki mint hajdumegyei bizottsági tag, Dorog mellett tört lándzsát. Még azért is gyűlöletessé akarják tenni, mert azt merte mondani, hogy Róma és a kormány döntése után bevezették tartja a székhelykérdés dolgát. S azt állítják, hogy az ő ily módon való beavatkozására a legtürelmesebb oroszoknak is felforr a vére. Már mint Szabó Jenőnek és a vezetése alatt kanonokságra pályázó kilenc papoknak, akik sehol sem voltak, amikor a magyar liturgikus könyveket írták és

Salánkon s másuit túrték, hogy azok helyett szláv nyelven misézzenek.

És ezek az urak akarnak ide közénk püspököknek, kanonokoknak és status elnököknek jönni? Ide a protestáns Debrecenbe és Hajdu megyébe? És azután miután a megyét, várost, a mi nagy embereinket meghurcollák?

De ez már mégis csak több a soknál. Ezeket az insinuációkat, ezeket a törekvéseket már nekünk is vissza kell utasítanunk és le kell szegeznünk, hogy a magyar gör. kath. püspökség kérdésének végleges megoldását Szabó János főrend és társaiknak szerencsétlen keze hátráltatja: ők azok, akik a gör. kath. magyarok közt visszavonást támasztanak a székhelykérgésben szőtt intrikáikkal az új püspök kinevezését hátráltatják s a nagy nemzeti ügyet a többi magyarság és előttünk is kompromittálják. Még többet is mondhatnánk, de elég egyelőre ennyi.

Dr. Ferenczy Gyula.

Élettani vonatkozások tekintettel lelkési működésünkre.

A szövetkezet az élet igaz értelmét adja, megfogható alakban. Az anyagi, szellemi és erkölcsi összeköttetéseket magyarázza, minden eszközeiben. Amit a szó, a betű, a könyv megértésre nem vihet, vagy nagyon nehezen vihet, — azt a szövetkezet az együgyűekkel is megérteti. Amit prédikálunk a katedrán, ami le van írva a bibliában, ezek nemcsak látható és hallható tanok, szép beszédek, hanem tápláló és ható életté elevenednek. Szóval: én nem találom kellő szavakat, hogy értéke szerint kívánatosra tegyem, minden munkára kész ker. lélek előtt.

A szövetkezet nem pénzügy, nem bank, nem bolt, nem árulóhely, nem áruháza, hanem az emberi lelkek összekötő erkölcsi erje.

S ha nem így volna, ha csak népbank volna, ha csak kereskedés volna, akkor inkább azt tanácsolnám, álljunk el mellőle, mert csak eggyel több amaz ártó és rontó hatások között, melyek különböző címek alatt, az élet ártalmára vannak, még azoknak is, akiknek pedig használni látszanak.

Mert az emberi élet igazi haszna: a munkabírási, az alkotóképesség és készség. A látó lélek belátja, hogy életmozgásunk minden faja, neme ezt a célt szolgálja.

Akik egy közösségben élnek, azok csak úgy boldogulhatnak, ha egymást támogatják, munkásságuk gyümölcsét lehetőleg maguk közt osztják el s arra törekednek, hogy minél inkább felhalmozzák maguk közt az élet javait.

Ha a közösség dologtalan, egymás iránt gyanakvó, egymás ártalmára igyekvő, se esze, se embersége,

— akkor az a közösség felemészti önmagát. Hiába prédikálunk annak, hiába imádkozunk azért, mert „istenországa nem beszéd, hanem lelkierő” — a tudatlan, dologtalan, rosszakaratú népnél pedig éppen ez a lelkierő hiányzik.

A hitelszövetkezet összegyűjti a nép filléreit s szétosztja oda, ahol szükség van rá. Megindul a kölcsönösség, ez az életfentartó erő. A pénz az emberi munka átváltozása, eredménye, — de egyúttal új, meg új munka okává is lesz. Ösztönzi a legszegényebb tagot is, hogy hetenként megszerezze a betennivaló filléreit. Nemcsak keze mozdul a munkára, de esze is s még az erkölcsi erő is munkába áll, mert már a tagok közé sem vehető fel az erkölcstelen ember, sőt, ha mint tag válna ilyenné, eltávolítandó. Dologtalan, korcsmás, vadházasságban élő, izgága természetű, nem lehet a hitelszövetkezet tagja. Tehát a hitelszövetkezet a kiválasztás nagy élettörvénye alapján áll. A munkaeredmény, a kölcsönkamatok címén is, csak ott marad a közösségben; átváltozik betétkamattá és erkölcsi eredményében kölcsönös segítőerővé. Ily úton aztán mindig több és több anyagi vagyon halmozódik föl a közösségben, amely eredményt az egyszerű emberek is meglátnak, — igaz, hogy először csak úgy, mint ama bibliai vak, kinek szemeit megnyitván az Úr, „látja az embereket járnai, mint valami fákat”. Így látja meg a szövetkezeti ember is a szellemi és erkölcsi javakat is, eleinte csak homályosan, de azután mindig tisztábban. A jóra való megkötött erők oldódni kezdenek, alkotásba fognak. A biblia élettana érvényesül. Mert jóra való erőinket leköti a bűn. Mert ez a bűn, ez a lekötő erő. A tudatlanság, az elfogultság, a szűklátókörűség, az önzés, a kevélység, az irigység, hűtlenség, szóval: „légió a nevök”. Hát e gonosz köteleket szaggatja a hitelszövetkezés igazi lelke, meglátható és megtapasztalható módon. „Nincsen sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabados, hanem mindnyájan egyek vagytok a Krisztusban”, ez a bibliai cél érvényesül. A száj és gyomor szükségain keresztül, a bibliai élet erkölcsi magaslatára emelkedik az ember. Megismeri az igazságot és szabad bádá lesz. Mert ez a krisztusi szabadság: a lelkierők szabad tevékenysége. Isten munkatársai lehetünk Krisztus által.

A fogyasztási szövetkezet az élet napi szükségait fedezi.

A falusi, sőt kisebb városi életnek is, nem utolsó nyomorúsága, hogy amikre naponként szükség van, azok nagyritkán, vagy soha sincsenek kéznél. A „mit együnk?... mit igyunk?... mivel ruházkodjunk?” aggodalmas kérdések Damokles kardja függ folyvást a falusi emberek feje felett. Nemcsak a táplálkozás, de a mindennapi munka eszközei is hiányzanak

igen sokszor és fennakad az élet. Hát ahol még vasút sincs, minő nehéz ott a beszerzés!

A fogyasztási szövetkezet, úgyszólván, házunk küszöbére rakja le napi szükségleteinket, kellő és kívánatos minőségben, megfelelő árban. Mert hát, minő portékák vannak egy falusi szatócs-üzletben és minő árak!... Az életfolyamat napi veszteségatomjai pedig tiszta minőséget követelnek s tiszta minőség hiánya lesz aztán sok emberi betegség oka és pedig nemcsak anyagi, hanem erkölcsi tekintetben is.

A fogyasztási szövetkezet áruanyagjai, a község napi szükségsei szerint szereztetnek be, legtöbbször közvetve elsőrangú forrásból, tisztán kezeltetnek s ami raktáron nincs is, a szükség szerint azonnal beszerezhető a tag kívánságára, házi eszközök, vagy gazdasági eszközök. Így aztán kéz alatt levén a szükséges dolgok, a munka mozog, előhalad s ezt észreveszi a vak is. Sőt az értelmes vezetőség figyelemmel kísérvén a munkaeszközök tökéletesedését, mindig jobb és jobb munkaeszközökkel láthatja el a községet s így halmozza az anyagi javakat. A pénzsükség nem áll útjában semmi haladásnak, mert hiszen ott a hitelszövetkezet, adja a kölcsönt, amely kölcsön nem teher, sőt mint beruházási tőke, jó kamatot hoz.

S lassan-lassan halmozódnak a szellemi és erkölcsi javak is. Azok a láthatatlan lelki összekötetések, amelyek egy egyszerű ruhagomb, vagy gyufaszál durva anyagjában is megláthatók, magyarázhatók. Hogy egymásra vagyunk utalva, egymás segítségére és pedig nemesak a közeli, hanem a más földrészen levőkkel is. Hiszen reggeli izletes kávémban a messze-messze munkálkodó embertársam munkája eredményét élvezem; sőt az a tej is, a porszemen, növényen, állaton át jött hozzám, alakítva a tengerek párája útján szélből hozott fellegből aláhulló eső, a végtelen téren átutazó napsugár fénye, melege s midőn az a kávé tej, alakító testi szerveimen át, agyvelőmbé jutva, gondolat és érzés tökéletesedik, e gondolat és érzés útján, az egyetemes életáramba tudom magamat s megfogható lesz előttem a biblia fenséges élettana: „mindnyájan Istenben élünk, vagyunk és mozgunk!” S ez a fenséges érzés összeköt, sőt egységbe hoz mindennel, ami él s arra ösztönöz, hogy legyek minden erőmmel hatékony szolgálatában környezetemnek, mert ezzel mozdítom elé legbiztosabban a magam javát is. Így értem meg tisztán ama krisztusi oktatást: „ti tudjátok, hogy a pogányok fejedelmei uralkodnak népeiken s azok nagyjai hatalmaskodnak rajtuk; de tiköztetek nem úgy van, hanem aki tiköztetek nagy akar lenni, legyen a ti szolgátok és aki tiköztetek első akar lenni, legyen mindenek-

nek szolgája. Mert az emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért”.

Ime az élettan egyetemes törvénye: a kölcsönösség, a szolgálatkészség, amely megnyilvánul a napsugárban, a légrezgsben, a búza tövére szórt műtrágyában, a virágok szín- és illatárnyalatában, az iparterményeket távoli vidékekre vivő vonatokban, gőzhajókban, ezeknek legkisebb kerekében, sőt még abban a jégkolosszusban is, mely a Titanic pusztulásában annyi emberi élet útját vágta, megdermedt szíveken át zúgva ama krisztusi figyelmeztetést: „balga ember!... még ma megkérlek a te lelkedet s kiéi lesznek mindezek!”

Szóval: *a nagyság igazi mértéke nem más, mint a kölcsönösség és szolgálatkészség képessége és terjedelme.* S nem ez jelentkezik-e a népek mai versenyében, a vámkérdések nagy politikai és közgazdasági harcában?!

Ime a szövetkezeti élet, hogyan magyarázza meg nekünk, ama láthatatlan élettani vonatkozásokat, amelyek megmásíthatlan erővel kapcsolódnak egymásba s kötik össze anyagi, szellemi és erkölcsi életünket!

S a mi szerepünk, a Krisztus nyomán haladó lelkesek szerepe, a szövetkezeti életben, szinte nélkülözhetetlen. Nekünk kell belevinni az elevenítő erőt a holt anyagba, hogy élő és éltető szervezet legyen. A lelkünket kell belevinni. Mert, ismétlem, százszor ismétlem, hogy a hitelszövetkezet nem pusztán pénzintézet, a fogyasztási szövetkezet nem kereskedés, nem árúraktár. A szövetkezet a durva anyagot a magasabb lelki élet szolgálatába segítő erő. Az a mesebeli királyfi, aki feloldja az anyag varázsát, hogy magasabb létbe jusson. Mint egy bölcs lélek látja, hogy „minden anyagi dolognak megvan a maga mennyei oldala és mintegy az emberen kell átmennie szükségképpen való létkörébe, ahol éppen oly romolhatatlan szerepe van, mint bármely másnak. A gázak szilárd anyaga tömörülnek s mint vegyi tömegek, a növényekbe hatolnak és nőnek, azután a négylábúakhoz érkeznek és járnak azután az emberhez érkeznek és gondolkoznak”.

(Emerson.)

Az élet e titkos útjára nekünk kell igaz világot vetnünk; erre vagyunk kiküldve Urunk által: „ti vagytok a világ világossága”.

Más ember a dolgok anyagi oldalát nézi, nekünk a mennyei oldalát is meg kell látnunk s oda vetni lelkünk fényét, hogy az a más is meglássa. Így érhet az anyag az élet teljességének eszköze.

Ilyen úton gyűjtöttünk vagyont mi is, községünk lakossága is, egyházunk is. Az anyagi tönk szélén álló emberek, még a legkisebb, legszegényebb ember

is, az anyagi boldogulás útján van. Ezelőtt 20—25 évvel, minden, de minden tönkremenni látszott, az úriosztállyal a nép is. Az úri osztály ugyan szétfoslott, mert az nem hitt a jó Istennek se.

A falu határa, részint mint bérlet, részint tulajdonként, kezdett kisiklani teljesen a munkás nép kezéből. Ma már mind visszajött s a nép munkás szelleme előre tör. A négy felekezet közt nincs surlódás. A szövetkezet vezetősége közt minden felekezetű helyt foglal, kölcsönös bizalom köti össze mindnyáját. Az Istenre irányuló vallásos szellemet igyekszem ápojni, erősíteni, oktatva, felvilágosítva mindenkit minden erőmmel. A vezetés a mi kezünkben van, közakarathól. Főgondnokom, egyszerű falusi iskolás létere, úgysis mint hitelszövetkezeti könyvelő, úgysis, mint feleségével együtt, a fogyasztási szövetkezet vezető boltkezelője, tudásban, szorgalomban, lelkiismeretességben, igazán mintaszerű szövetkezeti lélek, kezdet óta. Az egyházi számadásokat is, szövetkezeti könyvelés szerint vezeti a legtisztább pontossággal. Szövetkezeti ügyekben 700,000 K körül van a forgalom, egyházi téren is 50—60,000 K körül. És hány ezer tételben, hány számlán! állandóan egy fillér hiba nélkül. Persze, szeret tanulni és tanul is folytonosan. Ilyen úton szereztünk az egyháznak is annyi ingatlant, előnyös törlesztéses kölcsönökből, hogy a törlesztéseken felül, minden egyházi szükségünket bőven fedezhetjük, jótékonytárgyat gyakorolhatunk, érdemes szegényeinknek házbért, fűtőanyagot, havi segélyt, gyermekeknek ruhát, taneszközöket adhatunk, sőt Isten segítségével, maholnap együtt lesz oly alapunk is, melyből kiváló képességű szegény gyermeket, eshetőleg többet is, magasabb pályára is kitaníthat az egyház. Szerzett földeinket az egyháztagok bérlik, hogy mindenkinek jusson, évi bérlettel holdanként s legelőnk is lévén, módunkban van nemcsak szekeres trágyával javíttatni minden harmadik évben dinnye alá, hanem a 82 holdas legelőnk járó marha és sertés, legeltetés útján is javítja a földeket s így kiváló termőerőben lévén, a magas hasznóbér mellett kellően jövedelmez az egyháztagoknak is. S a mi híveink nemcsak hogy semmi egyházi terhel nem viselnek, sőt úgy tudják, hogy az egyház javaival élnek. Minthogy igaz is... de... növekvő szorgalmukban értelmi és erkölcsi erőkifejtésükben van az a láthatatlan egyházi teher, mely hasznóbér alakjában előhozza évenként, az egyház fenntartására szükséges adót is. Ők hordják az egyház terheit, de nem érzik, pedig e teher felmegy 12—14,000 K-ig évenként.

Érdemesnek tartom feljegyezni, hogy községünk lakossága, mintegy 3200 lélek és mi reformátusok 850-en vagyunk. A mi felekezetünk, nemes urak, nemes gazdák és részben úrbéres jobbágyok utódai.

Az úri osztály szétfoslott, a nemes gazdáknak is kevés az élnivaló erő, a munkás nép vagyonosodik, előrehalad. „Crescit sub pondere“. De az előhaladás útja nyitva van. És az a község, mely egy gyámoltalan, pusztuló tanya képét mutatta, ma a megélhetés és boldogulás minden eszközével el van látva. Óvodája, 7 tanítója, orvosa, patikája, postája, telefonja, kisvasútja s középületei, templomai, iskolái a legkülönbek. S az a református egyház, melynek 30 évvel ezelőtt becsorgó temploma, fedél nélkül való tornya, szétmállani készülő rongy paplaka, hasonló iskolája, egy elült harangozóalkása, meg pár dűldező melléképülete, — annak az egyháznak ma minden épülete új és szolid, két tanyája tagos birtokain, állami apaállatai, külön telken kettős iskolája, két oldalt 1—1 tanítóalkása, drótkerítései, temploma virágos kert közepén és ez az egyház nem tudja ma azt, mi az anyagi szükség.

Azt hiszem, egyelőre elég ennyi anyagi alapul. Ami nem azt teszi, mintha az egyház erkölcsi céljai el lettek volna hanyagolva. De nem tartozott előadásom keretébe, mit tettünk a szellemi és erkölcsi érdekekért?!

Záradéku megvallom, hogy még igen sok benünk az erkölcsi fogyatkozás. Pedig minden munkánk célja, hogy necsak a búza és az állat, hanem főként az emberi élet nemesedjék. Mint ahony az amerikai törvényhozás mondja a világhírű Carnegie intézet törvénybeiktatásánál: „*az intézetnek az a főfeladata, hogy széles mederben és a legelfogultalanabb módon támogasson minden tudományos vizsgálatot, kutatást és felfedezést, valamint annak minden alkalmazását az emberiség jobbátételére*“.

Tehát: az emberiség jobbátételére!

Mindent — az emberiség jobbátételére!

Beszámolás a debreczeni egyházmegye 10 évi életéről.

(Folyt. és vége.)

Ezen általános ismertetés után az egyes egyházakra vonatkozólag kívánom feltüntetni a következő egyesített adatokat.

Alsó-Felsőjózsa, mint anyaegyház bár negyedik évtizedi életévét éli, még mindig küzd a kezdők nehézségével. Ugyanis, a csaknem minden évi segélyre nézve nagyon kívánatos. Óhajtaná a rendes és zavartalan egyházi életet; de tagjainak szegénysége a kor kívánalmaival s ezekkel együtt járó anyagi terhekkal önjerején megküzdeni nem bír. A letűnt 10 évben több áldozatot szegényei részére nem tudott hozni 281 korona 56 fillérenél s ez idő alatt a javára nyert adományok — s köztük egy aranyozott serleg —

2259 korona 45 fillért tesznek. Épületei javítására ez idő alatt 1526 korona 19 fillért fordított. Külső jótékonytárgyat gyakorolt 5 korona 28 fillér erejéig 3 év alatt.

Bakonyszeg a Nadányi-alap segítségével a szegények segélyezésére 2611 korona 38 fillért fordított a szóban forgó évtized alatt. Adományt nyert 1953 korona 22 fillért. Épületei fenntartására 8 év alatt 3073 korona 87 fillér kiadása volt. Ez idő alatt építetett új leányiskolát 9947 korona 51 fillérrel. Különböző célokra külső jótékonytárgyat gyakorolt 130 korona 94 fillér erejéig 3 év alatt.

Biharnagybajom a szegények segélyezésére fordított 603 korona 72 fillért. Adományul nyert 9003 korona 88 fillért. Épületek javítására fordított 10,745 korona 86 fillért. Berendezte iskoláit, ürszéket állított; tornyát, templomát javította s ez utóbbit fűtésre berendezte stb. s ezekre kiadott 30,029 korona 34 fillért. Külső jótékonytárgyra költött 3 év alatt 233 korona 29 fillért.

Báránd. A szegények segélyezésére fordított 4376 korona 11 fillért. Adományul nyert 5320 korona 15 fillért. Épületek javítására fordított 6068 korona 81 fillért. Telket vásárolt, iskolát épített 21,358 korona 4 fillér kiadással. Külső jótékonytárgya 304 korona 30 fillér.

Berettyóújfalu a szegények segélyezésére fordított 6394 korona 92 fillért. Adományul nyert 18,392 korona 65 fillért. Épületek fenntartására fordított 8971 korona 25 fillért. Házastelkek vételére kiadott 23,300 koronát. Külső jótékonytárgyra 144 korona 72 fillért képvisel.

Bihartorda a szegények segélyezésére fordított 987 korona 7 fillért. Adományul nyert 679 korona 20 fillért. Épületek fenntartására fordított 1921 korona 25 fillért. Új építkezésekre (melléképületek, kerítések, 3-ik tanterem, gyülesterem s lelkészi hivatalos szoba) 7080 korona 58 fillért adott ki. Külső jótékonytárgyra 18 korona 06 fillér kiadása volt.

Bihar(sárrét)udvari szegények segélyezésére fordított 1504 korona 19 fillért. Adományul nyert 5476 korona 82 fillért. Épületek fenntartása került 11,770 korona 50 fillérbe. Új melléképületekre kiadatott 13,690 korona 2 fillért. Községi jótékonytárgyra 514 korona 55 fillért.

Dancsháza a szegények segélyezésére fordított 96 korona 85 fillért. Adományt nyert 631 koronát. Épületek javítására fordított 2003 korona 62 fillért. Külső jótékonytárgyat gyakorolt 31 korona erejéig.

Debreczen a szegények segélyezésére kiadott, a Mária Terézia-alap és ispotályi-alap segélyezését is beleértve, 428,490 korona 60 fillért. Adományokat nyert 36,239 korona 86 fillérben. Épületek fenntartására kiadott 83,400 korona 96 fillért. Új építke-

zésekre fordított 83,295 korona 7 fillért. Külső jótékonytárgyra (3 év alatt, mióta ez is kérdés tárgyát képezi) 49,732 korona 23 fillért tüntet fel.

Derecske szegények segélyezésére 5210 korona 34 fillért fordított. Adományul nyert 3564 korona 87 fillért. Épületek fenntartására költött 15,037 korona 14 fillért. Új építkezést tett 450 koronával. Külső jótékonytárgyat 734 korona 35 fillér képviseli.

Eszlár szegények segélyezésére kiadott 627 korona 96 fillért. Adományul nyert 1648 korona 50 fillért. Épületek fenntartására fordított 2265 korona 64 fillért. Új építkezése (hullaház, templomkörüli vasrács, fiúiskolánál istálló) 5620 koronába került. Külső jótékonytárgya 17 korona 46 fillér.

Gáborján szegények segélyezésére kiadott 2135 korona 88 fillért. Adományul nyert 3155 korona 14 fillért. Épületek javítására fordított 2133 korona 97 fillért. Új építkezésre (leányiskola, lelkészlakon baromfi ól, lelkészlak átalakítás) 12,620 korona 18 fillér.

Hajdubagos szegényeket segélyezett 1246 korona 17 fillér erejéig. Adományokul nyert 4449 korona 70 fillért. Épületek javítására fordított 2941 korona 58 fillért. Új építkezésre (lelkészlakon sütőház, polyvás szin) 920 korona. Külső jótékonytárgyra adott 38 koronát.

Hajdusámson szegények segélyezésére adott 894 korona 6 fillért. Adományokul nyert 4899 korona 28 fillért. Épületek javítására fordított 4140 korona 2 fillért. Új építkezésre (kerítések) kiadott 345 koronát. Külső jótékonytárgya 68 korona 31 fillérre terjed.

Martinka leányegyház adományokul nyert 2611 korona 30 fillért. Épületjavításra fordított 69 korona 13 fillért.

Henczida szegényeknek adott 2672 korona 17 fillért. Adományokul nyert 7571 korona 15 fillért. Épületek fenntartására fordított 998 korona 5 fillért. Új építkezésre (új lelkészlak, toronyjavítás, melléképületek) 50,257 korona 46 fillér. Külső jótékonytárgyra kiadott 214 korona 72 fillért.

Hosszúpályi szegényeknek adott 480 korona 44 fillért. Adományokul nyert 10,034 koronát. Épületfenntartásra fordított 2499 korona 86 fillért. Új építkezés (új iskola) került 14,000 koronába. Külső jótékonytárgyra kiadott 10 koronát.

Kaba szegények segélyezésére adott 544 korona 89 fillért. Adományokul nyert 9577 korona 87 fillért. 34 hold 935 □-öl szántó föld, 1/2 nyilas szőlő s 3 háztelek. Épületek fenntartására fordított 5398 korona 4 fillért. Új építkezésre (új órház a temetőben, egy tanítói lakás, melléképületek) 5627 korona. Külső jótékonytárgyat jelzi 3924 korona 68 fillér.

Konyár szegények részére kiadott 592 koronát. Adományokul nyert 6636 korona 26 fillért. Épületek

fenntartására fordított 6669 korona 58 fillért. Küljótekonysága 180 koronát mutat.

Mikepércs szegények részére adott 1595 korona 77 fillért. Adományokul nyert 2537 koronát. Épületek fenntartása került 6221 korona 46 fillérbe. Új építkezés (egy tanterem bővítés, leánytanítói lakalakítás) 1136 korona 16 fillér. Külsegélyezése 118 koronát tesz.

Monostorpályi szegényeknek adott 716 koronát. Adományokul nyert 3304 koronát. Épületek fenntartására fordított 1523 korona 86 fillért. Új építkezésre kiadott (fiiskola s tanítói lak átalakítás, lelkészi lakon istálló, új iskola) 14,680 koronát. Küljótekonyságra 28 korona 72 fillér.

Nagyrábé szegényeknek kiadott 770 korona 35 fillért. Adományokul nyert 4912 korona 82 fillért. Épületek fenntartására fordított 5239 korona 16 fillért. Új építkezésre kiadott (góré, tanítói lakon istálló, kút, 3-ik tanítói lakás, lelkészlakon istálló, tanítói lakás, úrasztala, új orgona, 3 harang) 21,087 koron 26 fillér. Küljótekonyságra kiadott 172 korona 84 fillért.

Pocsaj szegényeknek kiadott 552 korona 45 fillért, 52 mm. 38 kgr. terményt. Adományokul nyert 1475 korona 32 fillért és 800 csemetét a minisztériumból. Épületek fenntartására fordított 3875 koronát. Új építkezésre (haranggomb, vitorla, csillag, leányiskola tetőzése, orgona) 7990 korona 85 fillért költött. Küljótekonyságra kiadott 275 korona 21 fillért.

Sáránd szegényeknek adott 971 korona 96 fillért. Adományokul nyert 502 korona 60 fillért. Épületek fenntartására fordított 4242 korona 32 fillért. Újépítkezésre (góré a fitanítói lakon és melléképületek) 1549 korona 20 fillérbe került. Küljótekonyságot gyakorolt 65 korona 52 fillér erejéig.

Szentpéterszeg szegények segélyezésére adott 700 koronát. Adományokul nyert 1228 koronát. Épületek fenntartására fordított 1100 koronát. Új építkezésre (fiiskolánál melléképület, két új iskola tanítói lakással) 24,000 koronába került. Küljótekonysága 61 korona 20 fillérre terjed.

Szerép szegényeknek kiadott 1061 korona 52 fillért. Adományokul nyert 3255 korona 9 fillért. Épületek fenntartására fordított 5080 korona 99 fillért. Új építkezésre (lelkészlakon átalakítás és új sertésól) 1497 korona 37 fillért adott ki. Küljótekonyságra 48 korona 32 fillért adott.

Tépe szegényeknek kiosztott 1859 korona 70 fillért Adományokul nyert 3736 korona 80 fillért. Épületek fenntartására fordított 4911 korona 40 fillért. Új építkezése (leánytanítói udvaron istálló, templom, harangjavítás és átalakítás) 12,997 korona. Küljótekonyságra 84 korona 98 fillért adott.

Vértes szegények segélyezésére adott 349 korona

20 fillért. Adományokul nyert 1923 korona 20 fillért. Épületek fenntartására fordított 10,749 korona 28 fillért. Küljótekonyságra adott 11 korona 62 fillért.

Ezenkívül épületek fenntartására az egyes egyházak részéről kiadott összegekhez tartozik a 3 közelebbi esztendőről egyházakra elkülönítés nélkül egy összegben kimutatott 141,999 korona 70 fillér.

Legyen velünk továbbra is Isten, a mi Istenünk!

Megkülönböztetett tisztelem nyilvánításával vagyok.

Kabán, 1912 szeptember 27.

A nagytiszteletű közgyűlésnek

alázatos szolgája

Dávidházy János,
esperes.

Debrecen és a székhelykérdés.

Hét város versengett azért a dicsőségért, hogy Homér születését magának követelje. Az új gör. kath. püspökség székhelyéért pedig Dorog, Nyiregyháza és Debrecen léptek sorompóba.

A magyarság érdeke és a történelmi fejlemények Dorogot követelték, a dolog és a Dorog-ellenes intrika, miután Debrecen Dorog mellé állott és az intrikusokat kikoszorázta. Nyiregyházát állították előtérbe. Dorog tiszta magyar város és vidéke is teljesen magyar. Itt, az Alföld keleti felének a tűzpontján kellene emelni a magyarságot leginkább. A gör. kath. egyházak pátriálkálisabb egyszerűbb körülmények között is vannak és jobban is megfelelne nekik még Dorog, ahol különben is a legnagyobb egyházuk van. Ennek dacára mind a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mind a gör. kath. előkelőségek mindent elkövetnek Dorog ellen.

Nyiregyháza ellen is lehetne érveket találni, de miért? hiszen az is egy derék magyar város. Azonban tény, hogy a város többségét alkotó egyház híveinek vezetői maguk se látnák szívesen ezt az új intézményt. És ezt meg is lehet érteni. Minden felekezetnek szüksége van olyan helyre, ahol teljes zavartalanul és otthon érezze magát. Így vagyunk azzal mi is, bár helyzetünknel fogva, mi e kérdésben is liberálisabban gondolkozunk. Az a körülmény azonban, hogy többször és ismételtten, valósággal zaklatva és álútfakon a városi bizottsági tagok közt bújtogatva, ismét előkerül ez a kérdés: már nekünk is szeget üt a fejünkbe és kérdezzük, mi lehet annak az oka, hogy ezt a székhelyet, amit Debrecen nemhogy nem kért, de el is utasított, harmadszor is visszakinálják, a miniszter úr is és Meller Emil budapesti gör. kath. lelkész úr is; kinek levelével Józsa Vince Debrecen városi bizottsági tag házal. Mindez tény,

hogy a miniszter újra felkínálta a székhelyet és tény az is, hogy nagyobb részt előkelő debreceni református polgárok által aláírva, a bizottsági tagok részéről is indítvány adatott be ez ügyben. Az indítvány szerint Debrecen városa 250,000 koronát, 6400 □-öl telket és 2.000,000 téglát ajánlana fel egyelőre e célra.

Ezt az indítványt Debrecen város jog- és pénzügyi bizottsága Jánosi Zoltán református lelkész érdekes felszólalása után el is fogadta. Nagyon sajnáljuk, hogy nem volt módunkban a Jánosi beszédet megszerezni s hogy csak kivonatban közölhetjük azt. De azt hisszük, így is világot vet mind a dolgra magára, mind arra a magatartásra, ahogy mi reformátusok, ezt a kényes kérdést fogadjuk.

Jánosi beszédét a Szabó János gör. kath. főrend és a vele szövetségelt 9 gör. kath. lelkész, György Endrét és püspökünket gyalázó, minket reformátusokat meggyanúsító röpiratával kezdte és konstatálta, hogy ez a röpirat csaknem liheg az ellenünk való gyűlöletből. Méltatlanul bántja nagy embereinket és tévesen vádol meg minket felekezeti türelmetlenséggel. Hiszen nem mi vagyunk azok, akik azt tanítjuk, „hogy a vallásos türelem istentelen és abszurdum dolog”. Azután meg mi demokratikusan gondolkozunk és arról vagyunk meggyőződve, hogy amint minden püspökség lett valamikor az időben, majd el is múlik az időben. A történeti fejlődés, még a protestáns püspökségeket is elfogja seperni és általában minden osztálykülöbséget ledönt. Mi így hiszünk s ekként cselekszünk itt Debrecenben. Azután úgy is gondolkodhatunk, hogy egy újabb kath. egyháznak Debrecenbe való átplántálása nem nekünk árthat első sorban, hanem a debreceni róm. kath. egyháznak, melynek eddigi fölénye meg fog szünni s melynek az új püspökség a magyar mise folytán erős versenytársa leend. De ettől eltekintve, mi a nagy mozdulatlan többség, a vallásos élet terén megindulandó nemes versenytől csak jót várhatunk. Elevenebb, öntudatosabb, lüktetőbb református egyházi életet. Ami pedig a kérdés anyagi oldalát illeti, a tény az, hogy a gör. kath. püspökségnek ide való hozatala folytán egyházunkra nézve mind a várostól, mind az állam részéről újabb és jelentékeny előnyöket remélhetünk. *Az államtól, mely itt egy új gör. kath. püspökséget lát el, amint halljuk, ötvenezer korona jövedelemmel, ezután az 1848. évi XX. t.-c. alapján megkövetelhetjük — és követelni is fogjuk, — hogy a mi püspökeinknek, akik — szerénytelenség nélkül mondhatjuk — sokkal nagyobb nemzeti missziót teljesítenek, legalább is ugyanannyi jövedelmet biztosítson.* A várostól pedig az 1868. évi XXXVIII-ik és LIII. alapján megkövetelhetjük egyházi és iskolai segélyeinknek „igazságos arányban” leendő feleme-

lését. Hiszen a püspökség céljára adandó 250,000 K készpénz, két millió téglá és 6400 □-öl föld hatalmas túlszárnyalta azt a segélyösszeget, melyet a város a felekezetekkel kötött egyezség szerint, a gör. kath. felekezetnek adni tartozik. Az egyezségeken olyan nagy részt ütünk, hogy azon a többi felekezetek is bevonulhatnak. *És be is vonulnak.* A közel múltban az izraelita egyház azzal jött elő, hogy a tandíj megszüntetése miatt beállott költségvetési hiányát, körülbelül négyezer koronát, pótolja ki a város. Akkor elutasítottuk ezt a kérést azzal, hogy az egyezség e kérés teljesítésének útjában áll. Most már az egyezséget felforgatjuk. Ez a városnak talán megérthető. *De a városban levő felekezeteknek nem!*

Hol van tehát az ok arra, hogy mi, mint felekezet, féltékenykedjünk és türelmetlenkedjünk? Sehol sincsen! *Oktalanul pedig még mi eretnekek sem szoktunk érezni és cselekedni.*

A javaslatot megszavazom”.

Eddigi a Jánosi beszéde, mely a kálvinizmus liberális józan felfogását tolmácsolja, de annak bizonyossága, a városi bizottsági tagok által beadott indítvány, melyet a következő bizottsági tagok irtak alá: Legányi Gyula dr. (ref., a felsőbb leányiskola orvosa), Riesz Henrik (ref.), Benkő József (ref.), Ujlaki Hugó dr. (izr.), Bakóczy Gábor (ref.), Publíg Ernő (róm. kath.), Kertész János (ref. presbiter), Révi Nándor dr. (izr.), Szántó Győző (izr.), Szentesi János (ref., presbiter), Nagy Albert (izr.), Jósa Vince (kath.), Györffy Aladár (ref.), Rochlitz Arihur, Kernhoffer József, Hoffmann Sándor (izr.), Kardos László (ref., presbiter), Zádor Lajos (ref.), Vadon Sándor (ref.), Grósz Nagy Ferenc (izr.), Csanak József (ref.), Rickl Antal (kath.), Váczi János (kath.), Nagy Jakab (izr.), Kemény Mór dr. (izr.), Debreczeni Lajos (ref.), Geréby Pál (kath.), Szabó Mihály dr. (ref.), Nagy Lajos dr. (ref.), Dávidházy Kálmán (ref.), Salánki Ferenc (ref.), Szatmári Ferenc (ref.), Pálffy Gábor (ref.), Gyarmathy István (ref.), Polgári Bálint (ref.), Komlóssy Dezső (ref.), Nyiri Ernő dr. (izr.), Lukács Béla dr. (izr.), Uhlarik Béla (kath.), Deutsch Sámuel (izr.), Szotyori Nagy Károly dr. (ref.), Hochfelder Jakab (izr.), Kocsár Gábor dr. (ref.), Békés Lajos (izr.), Lőfkovics Arthur (izr.), Mendes Zsigmond (izr.), Hegedűs Jenő dr. (izr.), Kenézy Gyula dr. (ref.), Ekli József (ref.), Sesztina Jenő (ref.), Fejér Ferenc dr. (izr.), Kovács Aladár (kath.), Cziffer Nándor (kath.), Kertész Imre (ref.), Kertész László (ref.), Somossy László (ref.), Zelinger Ede (kath.), Leitner Adolf dr. (izr.), Suhajda Béla (kath.), Varjassy Imre (ref.), Szikszói Szabó László dr. (ref.), Moskovics Miksa dr. (izr.), Gáspár Géza dr. (izr.), Komlóssy Imre dr. (ref.), Biczó Gyula (ref.), Tóth István (ref.), Szentkirályi Tivadar (kath.), Kasza-

nyitzky Andor (ref.), Fisch Lajos (izr.), Ungár Jenő (izr.), Kánya Lajos (ref.), Szöllős Dezső dr. (izr.), Várray János (ref.), Medgyessy Ferenc (ref.), Bruckner Ernő dr. (ref.), ifj. Schvarcz Vilmos (izr.), Szilágyi Imre (ref.).

Ennek a névsornak $\frac{2}{3}$ része református bizottsági tagok nevét foglalja magában. Ime így fest a reformátusok féltékenykedése a valóságban és éppen ezt a reformátusságot bántják és hurcolják meg Szabó Jenő, Melles Emil et consortes. Miután azonban mindennek van határa, a mi türelmünk sem végtelen. Azért ebben a székhelykérdésben még újabb fordulatokra is ellehetünk készülvé.

Pap Gyula.

A alsószaboles—hajdvúvidéki ref. egyházm. közgyűlése.

Október hó 8-án, a nagy emlékekkel teljes és gazdag kollégiumi diszteremben, a nagyszámú egyházi és világi tagok jelenlétében, délelőtt 9 órakor hangzott fel esperesünknek őszi közgyűlésünket megnyitó imádsága...

Lelkünkben és szívünkben ott visszhangzott még a budapesti kongresszus kálvineumi himnusza, ott látjuk lelki szemeinkkel magunk előtt még esperesünket, amint szent tüztől hevítve, átszellemült arccal, mintha megnyilatkozott egeket látna maga előtt, beszél, eseng, imádkozik, mennydörög az árvákért, az árvákról; az áhitatos csendben mintha angyali zsolozsma zendülne meg:

„Az árváknak édes Atyja
Az egeknek nagy Ura...”

mintha összekulcsolt, vékony, kicsiny kezek lebegnének előttünk a levegőben s mintha szíveinkbe markolnának kicsiny hajlékoknak kopott falai közül bánatos, de bizó hangok:

„Ha nincs apám, nincs anyám
„Egekben van szent Atyám!”

Aztán könnyelt telt szemű édes apáknak lelkesült tekintete előtt amint tovalebben a levegőben annak a gyönyörű himnusznak befejező „Ámen”-je: száznaknak ajkáról mint dördül el az éljenzésnek olyan riadója, melyet a régi országház falai is csak ritkán hallottak; amely riadó, árváknak sorsától immár nem féltő szíveknek hála imádság kiáltása volt a szent ügy apostola felé...

És amint ezek még egyszer így elvonulnak lelkünk előtt: mintha mindezeknek a távolból visszarezgő akkordját képezné a megnyitó imádság, a buz-

góságos könyörgés, mely méltó helyére, a szívekbe és gyűlésünk jegyzőkönyvének lapjára került...

Ott volt főgondnokunk is, Kovács Gyula alispán, ki nemesen érző szívével az elmúlt gyűlésünkön 1000 koronás alapítvánnyal tett fényes bizonyosságot; melyről ülésünk most úgy intézkedett, hogy felerésze csatoltassék alapítványként a kálvineumi alaphoz, fele része pedig osztassék meg a lelkesi és tanítói nyugdíjintézet között...

Gyűlésünk tárgyai különben simán, úgyszólván vita nélkül, gyors egymásutánban gördültek le, miután azokat az előző napi tanügyi bizottsági ülés és lelkeszértekezlet előkészítette teljesen...

Megbízó levelek bemutatása, távollevők igazolása után újonnan választott tanácsbíránk, Szomjas Gusztáv az esküt letette. Ugyancsak esküvel kötelezték el magukat nehéz, de szép hivatásuk pontos betöltésére új tanítóink is...

Most következett a terjedelmes, mindenre kiterjedő esperesi jelentés, amelyhez kapcsolódva kimondatott, hogy a téli idő folyamán minden egyházban, legalább hetenként egyszer biblia magyarázat tartassék; a körlevelek rövid kivonat alakjában külön könyveztessenek; a levéltárak kezelése tárgyában egyházmegyei szabályrendelet tervezet készítésére pedig Bélteky Lajos, Papp Sándor és Szabó Antal tagokból álló bizottság küldetett ki...

Tisztikarunk mandátuma lejárván, az egész vonalon elrendeltetett a szavazás december 15., illetve kettős szavazás esetén február 1. határidőre, melynek eredményét az elnökség Szabó Lajos, Szabó Antal és dr. Nagy Gábor bizottsági tagokkal fogja felbontatni.

E tárggyal kapcsolatban kimondatott az évek óta hallgatólagosan megszüntetett egyházi és világi főjegyzőség visszaállítása...

E tárgynál nem hallgathatom el azon nézetemet, mely szerint én a legnagyobb mértékben helytelenítem a tisztviselői, kivált pedig az esperesi állásnak időről-időre való, esetenkénti betöltését...

Minden állásnál, de kivált meg az esperesinél a haladó idő fejlődésével, az ügyek úgy felszaporodtak, a felszaporodott ügyek egymással olyan benső, szerves egybefüggésben vannak, hogy azoknak 10 évenként más kezekbe való kerülése csak a köz rovására és kárára megy.

Már pedig választásoknál ez előállhat.

Különben is azt hiszem, hogy e szokás abból az időből datálódik, mikor a jó javadalmazású állások állandósítottak; a kisebb javadalmazással dotáltak pedig, — amilyen volt akkor még az esperesi is, — változás alá vettek, egyéni okokból, hogy elégtelenek megbékéltetésére annál több ízben lehessen alkalom.

Dehát ma már az idők kereke hatalmasat fordult s ezen régi szokás eltörléséből mindenesetre nagy hasznot látna a köz...

Vonatkozó, közérdekű kerületi határozatok hirdettettek ezután ki, melyeknek kapcsán kimondatott, hogy a zsinati előmunkálati tervezeteket a presbyteriumok, a tanári és tanítói kar bevonásával készítsék el s az kiadatik a tanácsbírói karnak, míg a stóla-rendezés ügyében tervezet alkotására Jakucs Sándor, Szabó Lajos lelkészek és Vida Károly kántor küldettek ki.

A tanügyi bizottság munkálatait, annak régi, érdemes előadója Lévai Imre igazgató tanító terjesztette elő.

Az előadói előterjesztései mindenkor hű tükrét mutatják egyházmegyénk tanügyi állapotának, a hibákkal és dicsérni valókkal, a mélységekkel és magasságokkal együtt.

Nem is csoda, mert ő még ahhoz a gárdához tartozik, melynek tagjai, lélekben is, ott ülnek a királyi papságban s nem dobják el maguktól egyházunknak azt a sok nemes, nagy dolgait és céljait, melyekkel az Isten dicsősége van hivatva előbbvitelni, csupán azért, hogy hibás váltóállítás folytán, mindennek elhagyásával feltartóztatlanul törekedjenek ama fényesen kivilágított indóház felé, melynek ormán ama szó tetszeleg: „Államosítás”.

S mivel ő nem tartozik ama regebeli küszöbön állókhoz, kik a „sem bent, sem kint” elméleténél fogva csak ingadoznak: munkálatai anyaszentegyházunk épületének egy-egy követ képezik mindenkor.

Ilyen volt a mostani is...

Az egyházaink előmenetelén, fejlesztésén munkálkodók tábörának egyik lankadatlan munkásságú vezére következett most, Jakucs Sándor egyházmegyei számvevőnek személyében, ki a számvevőszék munkájáról, a gyám- és közpénztár 1913-iki költségvetéséről, meg a tanítói gyámintézet számadásáról terjesztette be a terjedelmes és minden részre kiterjeszkedő jelentéseket.

Majd a jótékonyság angyala lebbentette meg felettünk szárnyait a különböző című segélyekben.

A nőnevelési segélyből Jakucs Sándor kapott 300 koronát, a többi kérvényező 100—100 at.

Kiosztatott a tandíjsegély is, míg a református segélyegylet választmányához segélyre pártolólág terjesztetnek fel: Nyírmártonfalva, Nyíracsad, Tiszánagyfalu 200—200, Nyírábrány pedig 100 korona összegben.

Az államsegély felosztása kapcsán segélyt nyerne: Nyíracsad, Nyírábrány, Dorog, Nagyfalu, Nyírmártonfalva 50—50 koronát; Fitos Ferenc öreg tanító pedig 75 koronát.

A múlt ülésünkön sok és pedig szenvedelmes vitát provokált, a hírlapok hasábjain is több ízben megfordult hajduböszörményi ügyek is békés úton elintézését nyertek.

Az egyik ügy, hogy a lelkész meglegedvén mostani lakásával, az új építés dolga levétegett napirendről.

A másik pedig akként, hogy a fegyelmi eljárás alatt állók, hibájukat beismervén, a megsértett személyeket és hatóságokat megkövették...

Apróbb ügyek következtek most, melyek közül nagyobb vita Gál Zsigmond hajduszováti ig. tanító telebbezésénél fordult elő, igazgató-tanítói fizetés ügyben, mely a felebbezés elutasításával ért véget.

Ez a sors érte Perekó Imre nyíracsádi kántortanító egyháztanácsi végzések elleni felebbezéseit is.

Adókulcsok jóváhagyásával díj- és alapítói levelek megerősítésével, kölcsön felvételek engedélyezésével, intézményes káplánságok szervezésének kimondásával, a polgári missziói jelentés tudomásvételével a tárgysorozat kimerült, kiküldetvén a hitelesítők is...

De mielőtt mindezek megtörténtek volna, közben lejátszódott egy esemény, mely értékénél, tartalmánál és nagy fontosságánál fogva örökre be lesz írva anyaszentegyházunk történetének lapjaira.

Ugyanis gyűlésünk folyamán hozatott köztudomásra ama mindeneket végtelen örömmel eltöltő hír, hogy világi egyházi nagyjaink egyik legkiválóbbjának, gróf Tisza Istvánnak eléggé soha meg nem köszönhető és meg nem hálálható közbenjárására a kormány az 1913. évi állami költségvetésbe a hajduböszörményi főgimnáziummal kapcsolatban szervezendő lelkészi fiú-árva internátus felépítésére 300,000 korona építési államsegélyt vett fel.

Egyházmegyénk, valamint az ugyanakkor üléselő debreceni egyházmegye hálájának és köszönetének azonnal sürgönyileg adott kifejezést a nagy férfiú iránt, ki előtt emez újabb, nemes szívre valló eljárása folytán, az egész magyar Sion meghajtja az elismerés, az igaz tisztelet és soha el nem múló hála lobogóját.

Délben egyházmegyénk papsága lefénnyképeztette magát, mely után gyűlésünk alkotó tagjai, a debreceni egyházmegye tagjaival a fehér asztalnál áldoztak a testvéries érzületnek, hol a tósztok során püspök urunk s a két nagynevű esperes volt a szeretetteljes ünneplés központja.

Nyírmártonfalva, 1912 október 10.

Ajtay Jenő,
ref. lelkész.

IRODALOM.

A „Vasárnapi Ujság” október 13-iki száma a szenzációs képek egész sorozatát adja napjaink legnagyobb eseményeiről, a balkáni hadikészületekről, saját kiküldött fényképészének fölvételei alapján. Német József Belgrádban írt cikkével. A mai mozgalmas időkben aktuálisak Herman Lipót pompás katonaképei is. A többi képek az Operaház megnyitó ujdonságát, katonáink átkelési gyakorlatait a Tiszán, a tripoliszi harceket, a kispesti új rendőrpáitányságot, stb. mutatják be. Szépirodalmi újdonságok: Szende-Dárday Olga regénye, Berkes Imre novellája, Pásztor Árpád verse, Barrie angolból fordított regénye. Egyéb közlemények: Kálmán Gusztáv államtitkár arcképe és méltatása, Török Aurél arcképe és nekrológja s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. — A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre öt korona, a „Világ-krónika”-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb újság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

Révai Nagy Lexikona. A nagy magyar enciklopédia hatodik kötete (Duc-Etele) került ki most a sajtó alól. Ez a kötet is, mint a többi öt, nagyszerű teljességét hozza ama várakozásnak, mellyel az egész művelt magyar világ csügg a magyar enciklopédián. És méltán részesül *Révai Nagy Lexikona* az egész magyarság figyelmében, hiszen nem egyedül abban áll hivatása, hogy korunk ismeretét harmónikus egészbe foglalja, hanem abban is, hogy — mivel a magyar tudományosság színe-java működik közre megalkotásában, a magyar tudásnak, a magyar kultúrának képviselője legyen ország-világ előtt. Ezért a legmagasabb mértéket kell alkalmaznunk, amidőn kritikai szemmel nézzük *Révai Nagy Lexikonát*, de annál nagyobb meglepéssel tölt el mindenkit az, hogy a nagy mű a legszigorúbb bírálatnak is helyt áll. Az előttünk levő hatodik kötet dús tartalmából nehéz kiemelniünk a figyelemreméltóbb cikkeket, annyira fontos és jelentős a munka minden adata és annyira hozzásimul a munka minden egyes cikkével és pompás képeinek sokaságával a gyakorlati élet követeléséhez. Csak az alkothat magának fogalmat *Révai Nagy Lexikona* gazdagságáról, aki maga veszi kezébe kötetét. Arról értesülünk ezúttal, hogy a mű előfizetési ára már csak az év végéig fog érvényben maradni és hogy a jövő esztendő első hónapjától kezdve a mű már csak a nagyobb bolti áron lesz kapható. Tanácsos tehát, hogy azok, akik a Nagy Lexikont meg akarják szerezni, még az év végéig rendeljék meg.

KÜLÖNFÉLÉK.

Brassó és Kézdivásárhely. Amint már jeleztük, főtiszteletű püspökünk Márk Endre udvari tanácsossal együtt Brassóba s onnan Kézdivásárhelyre utazott. Az indulás okt. 12-én történt a délutáni gyorsvonattal, az nap estve Kolozsváron szállásoltak. Brassóba 13-án, vasárnap d. u. félhárom órakor érkeztek meg. Itt kezdődik, vagyis tulajdonképen folytatódik főtiszteletű püspökünk újabb diadalútja. A nagy lutheránus szász-városban, melynek közel 37 ezeret tevő lakosságából csak 1822 lelket tesz a reformátusoké, minden idegszál megmozdult, vallásfelekezeti különbség nélkül lázban égett az érdeklődéstől s ennek a kibeszélhetetlen magas fokú érdeklődésnek lelkesedése annál inkább nőtt, minél többször volt alkalma az ezrekre menő sokaságnak püspökünket látni és hallani. A szó szoros értelmében meghódította, magával ragadta püspökünk a magas intelligenciájú közönséget, mely több ezernyi főben tódult, hogy őt láthassa. A megérkezéskor a város polgármestere fogadta a messze földről érkezőket s üdvözölte előbb magyar majd német s végül ismét magyar nyelven tartott fényes beszéddel. A városi magistrátus, az egyházi notabilitások vették körül őket s virágokkal gazdagon díszített kocsira ültetve vezették be tengernyi sokaság kíséretében a reformátusok templomához. Ott az egyházi főgondnok Orbán Ferenc kir. tanácsos és Tökés Ernő lelkész fogadták s üdvözölték püspökünket a presbyterium élén. Még az nap este a Kálvineum javára gazdag programmal nagy hangverseny vette kezdetét, melyen főtiszteletű püspök úr szabad előadást tartott. Meg kell még jegyeznünk, hogy ezt megelőzőleg ágostai hitvallású testvéreink orgonahangversenyt rendeztek, melynek jövedelméből 25%-ot a Kálvineum részére ajánlottak fel. Az orgona hangverseny előtti időt pedig püspökünk s ügyészünk arra használták fel, hogy a helybeli notabilitásoknál, minden valláskülönbség nélkül látogatást tettek. Hogy minő áldást hozó gyümölcsözéssel jár püspökünknek az ily már megszokott látogatása, csak az mérlegelheti, aki az ő kíséretében ezeknek a látogatásoknak szem- és fültanúja lehetett.

Az esti hangverseny végeztével a lelkész fogadta vendégeit a debreceniek az egyházmegye (Sepsi e. m.) lelkészi karával együtt. Annál a távolságnál, mely Brassó és Debrecen közt terül, csak a testvéri szeretet megnyilatkozása volt nagyobb a társas összejövetelen. A híres erdélyi vendégszeretet, baráti, hitrokoni rajongó ragaszkodás, hittestvéri ölekezés meg megnyilatkozásától ragyogott az estély, melynek emléke sokáig fennmarad azoknak lelkében, kik azon

részt veettek. Hétfőn, 14-én reggel a derék város automobilokat bocsátott a vendégek és kísérőik rendelkezésére s kellemes kirándulást tettek Sinaiába. Az ünnepekre a hétfő déli gazdag társas ebéd tette a befejező koszorút: a lelkes város fogadta vendégeiül úgy a püspököt utitársával együtt, mint az egyházmegye lelkészeit. Délután 3 órakor indultak püspök úrék Kézdivásárhelyre. Már az egyházmegye határánál üdvözlő szónoklattal fogadták (kézdi egyházmegye), a kézdivásárhelyi állomáson pedig az esperes várt ezernyi közönséggel a várva-várt vendégekre. A város (esti 7 óra volt) ragyogott a világitástól. A városban felállított diadalkapunál a polgármester tartott üdvözlő beszédet, majd a templomnál Czirmay Zoltán lelkész fogadta az érkezőket szintén igen sikerült beszéddel. Majd a helybeli körjegyző nyitotta meg vendégszerető hajlékát s adott gazdag vacsorát. Esti 9 órakor a hangversenyt Barabás Samu Kolozsvár kiváló lelkésze nyitotta meg tartalmas szabad-előadással. Püspükünk a tőle megszokott ékesszólással tartott gyönyörű beszédet. A szívek húrjain édesen játszó hangjával s kibeszélhetetlen csodás tartalmú szónoklatával teljesen lebilincselte a nagy számú fényes közönséget. Október 15-én, kedden délelőtt a templomban ünnepélyes istentisztelet volt. Az óriási tágas templom minden zugában megtelt lelkes közönséggel. Megnyitó imát az egyházmegye főjegyzője, Volloncs Miklós tartott, fölkelte a jelen voltakban áhitatos imájával a legnemesebb vallásos hangulatot s Istenhez emelve a földről a lelkeket. Egyházi beszédet a kolozsvári teológiai fakultás tudós tanára, az országszerte ismert, kiváló szónoki képességekkel tündöklő dr. Ravasz László mondott. Ő a szilágysomlyói Kálvin-szövetségi gyűlésről érkezett Kézdivásárhelyre, mely vasárnap este végződött. Bámulatos szónoki sikert aratott úgy előadásával, mint megkapó egyházi beszéde gazdag tartalmával. A záróimádságot s a megáldást püspükünk rebegette el, mélyen a szívekbe nyúlva zengő hangjával s áhitatos buzgóságával. Délben páratlan kedélyes hangulatban társas-ebéd következett. Mondanunk is felesleges, hogy úgy Brassóban, mint Kézdivásárhelyen a gazdag lakomákon a tisztelet, a kiváló figyelem tárgyai a debreceni vendégek voltak, akik — visszatarthatatlan magyar szokás szerint — vége-hosszát nem érő felköszöntőkben részesültek.

A kiválóbb családoknál Kézdivásárhelyen is történtek látogatások. Esti 7 órakor az indulás ideje a vendégeket még majdnem az asztalnál érte; innen igen sokan kísérték ki a Debrecen felé utazókat az állomáshoz. A hazaérkezés ideje szerda d. u. 3 óra volt. Amennyire az idő rövidsége miatt számítás lehetett tenni, jelezhetjük, hogy a Kálvineum alapja

a két ünnepély alkalmával több ezer koronával gyarapodik. Legyen továbbra is Isten áldása a Kálvineum buzgó apostolain s nemes munkájokon. Csak egyet kell sajnálnunk a kiváló ünnepeknél, azt t. i., hogy az erdélyi egyházkerület nagyérdemű püspöke jelenlétével nem emelhetette a reformátusság országos érdekű ünnepélyének fényét, mert az erdélyi református Kálvin-szövetség éppen ezekben a napokban tartotta a Székelyföldtől ugyancsak messzeeső Szilágysomlyó városában rendes közgyűlést, melynek programját lapunk utóbbi számában közöltük volt. Meg vagyunk győződve, hogy lélekben együtt volt az ünneplőkkel Brassóban és Kézdivásárhelyen, az ő püspökségének e kiváló két helyén s az elért fényes sikernek velünk együtt szívéből örül. (Spektátor.)

A gyakorlati teológiai tanszék betöltése.

Illetékes helyről vesszük és adjuk a következő közleményt, mely némileg visszhang a mi szavainkra és múlt számunkban kifejezett óhajtásunkra: „Fejlődésének, kulturmissziója betöltésére való alkalmasságának és áldozatkészségének állította újabb tanújelét a tiszántúli református egyházkerület, amikor a teológián hatodik tanszéket létesített s e tanszékről a gyakorlati teológiát akarja taníttatni.

Ez a tanszék most kerül betöltésre és csak természetes, hogy ez alkalommal személyek neve kerül forgalomba. Természetes, mert e tanszéknek tekintélyt, az onnan elhangzott tanításnak tartalmát, értéket az a személy fog adni, akivel e széket betöltik.

Éppen olyan természetesnek találjuk, hogy éppen ez ok miatt illetékes helyeken és tanügyi, meg lelkészi körökben már most szóba került Kiss Ferenc esperes, püspökladányi lelkész, egyházkerületi főjegyzőnek a neve.

A kálvinista világ előtt nem szükséges különösen rávilágítani az ő alakjára, mert hiszen ismeri őt nemesak a tiszántúli református egyházkerület, hanem Magyarország kálvinista népe. Ismeri őt, becsüli, tiszteli és szereti. Lelkészi működése, az Orle. a Kálvineum révén kifejtett tevékenysége nevet, tisztelettel és hálával körülvevő nevet vívott ki neki.

És nagy tudása, prédikátori készsége, szónoki rátermettsége mellett még valami az, ami miatt szerencsésnek tartjuk a gondolatot, hogy ő legyen az új tanszék birtokosa és ez az, hogy Kiss Ferenc egyéniség, aki nem fog sablonos szokásokban elveszni még a katedrán sem s egyéniségeket fog formálni az emberekből, az ifjakból, akik hozzá kerülnek.

Ha Debrecennek gyakorlati emberre van szükség-

sége, azt senkiben oly mértékben nem találhatja meg, mint éppen Kis Ferencben. Predikációírás terén igen jó nevet vívott ki magának; szónoki hírneve vetekedik a megboldogult Gergelyével s ami gyakorlati alkotásait illeti, azok maradandó nevet biztosítottak neki. Neve egyedül elég volna az ifjúsággal a belmissziói munka megkedveltetésére. Mi igazán nagy nyereségnek tartanánk, ha ő e tanszékre megnyerhető volna s ezzel kapcsolatban szíves készséggel hozzuk nevét forgalomba. A leendő debreceni teológiai fakultásnak szüksége volna Kiss Ferencre.

És még egy dolog az, ami Kiss Ferencet a tudományok, a szónoki képesség, a lelkeszi gyakorlat mellett alkalmassá teszi, hívja erre a tanszékre s ez egyéniségének társadalmi megnyilatkozásokban is kiválósága.

A lelkesznek hívei közt nemcsak egyszerű papnak kell lennie, lelki vezérnek is s meg kell állania helyét ott is, úgy is. Kiss Ferencről tudjuk, hogy egy község naggyátételén dolgozott szeretettel és sikerrel, egy község szeretetét nyerte meg közszereplésével olyan szeretet, amely nem engedte őt nagyobb hivatala folytán egy más községbe, városba menni s kérte, maradjon ott.

Talán a katedrán egyéniségének ezt a részét is közölni tudja majd az ifjúsággal, a leendő lelkeszekkel, akikből éppen ezért nemcsak jó lelkesz, de kitűnő közszereplő emberek lesznek. És azt gondoljuk, ez a helyes. Szegény hazánknak nemcsak jó papokra, de jó közéleti emberekre is szüksége van. Kiss Ferenc személyét — hisszük! — minden illetékes tényező örömmel látná az új tanszéken.

Eddig a közlemény, melyből megállapíthatjuk, hogy a Kiss Ferenc megnyeréséről mindenkégy formán gondolkoztak. Nem is áll útjában az ő meghívásának (mert csak az lesz belőle, választás útján is), csak egy akadály, a fizetés kérdése. Kiss Ferencnek lelkeszi fizetése sokkal több, mint a tanári fizetés. Alapjában ez sem akadály, mert a kerületnek jogában áll részére az ő lelkeszi éveit is beszámítani és a 6000 koronás alapfizetést folyóvá tenni. Még így is nagy lesz a két fizetés közti különbség, de ezt a különbséget is kiegyenlítheti az intézők bölcsessége. Akárhogy, az a fő, hogy Kiss Ferencet az iskola számára megnyerhessük és ezt a nagy papot a gyakorlati lelkeszképzés terén ifjaink és a közjavára biztosíthassuk.

Nagy Vilmos távozása. A nagyváradi református tanítóképző igazgatóságát Nagy Vilmos debreceni képezdei tanár nyerte el. A b. e. Sáfrány Lajos és Böszörményi Géza örökébe méltó utód került vele. Amennyire fájjaljuk távozását, éppen olyan mértékben kell örvidenünk, hogy az illetékes tényezők az ő személyében állapodtak meg. Nagy képzettsége, szere-

ltre méltó egyénisége itt egyformán megnyerte mind felebbvalói és tanártársai, mind a tanuló ifjúság és a művelt körök tetszését. Semmi kétségünk nincs az iránt sem, hogy a vezető helyzetben, a nagyváradi református tanítóképző élén is a legteljesebb mértékben fogja beváltani a hozzá fűzött igényeket és úgy is mint szakférfiú, úgy is mint ember, megfogja állani helyét. Üresen maradt tanszékét a kerület esetleg már az őszi közgyűlésen be fogja tölteni. Addig is helyettesítésére a tanítóképző múlt években nyugalomba vonult érdemes igazgatóját, Orosz Istvánt kérte fel az elnökség. Az eltávozott baráttól szeretettel búcsúzunk és neki új helyén szívünk szerint minden jót kívánunk, a reaktívált pályatársat pedig örömmel üdvözöljük.

A földrajzi társaság gyűlése. A múlt hónapban tartotta meg Debrecenben a Magyar Földrajzi Társaság vándorgyűlését, amely alkalommal Debrecen városa látta vendégül az ide sereglett földrajz-tudósokat. A fölmerült költségekről most terjesztették be a számlákat, amelyeknek összegét 2920 koronát, a tanács most utalványozott ki.

Dombi Lajos esperes leköszönése. Szegedről táviratozzák: A békésbányai református egyházmegye tegnapi tartotta meg közgyűlését, amelyen Dombi Lajos esperes terjesztette be évi jelentését, mely az egyházmegye folytonos előrehaladásának, erősbödésének tanúbizonysága. A jelentés meghallgatása után Futó Zoltán egyházmegyei főjegyző terjesztette elő az egyházmegye felosztására vonatkozó javaslat meglétével megbízott küldöttség indítványát az egyházmegye fölosztásának ügyében. Előadta a javaslat, hogy a csanád-csongrádi és békési egyházmegyévé való szakadás fölvetésekor a békési oldal egyházai a mostani állapot fentartását kérték. A békési egyházmegye megalakítására így a hajlandóság és kedv nincs meg, a délvidéki szegény egyházakban pedig az anyagi erő nincs meg külön egyházmegyévé alakulásra. A mostani állapot fenntartását javasolja végül a bizottság. Hosszú vita után 38 szavazattal 25 ellenében a bizottság javaslata mellett döntött a közgyűlés. Az egyházmegye ezzel a tárggyal kapcsolatban mondotta ki a tíz éves restaurációt is, amelyet a többi egyházmegyek már régen behoztak. Az egyházmegyei tisztviselőkar a határozat meghozatala után beadta lemondását s így tavasztól már az újonnan választott tisztviselőkar vezeti az egyházmegyét. A közgyűlés után Dombi Lajos esperes kijelentette, hogy betegsége miatt végleg visszavonul az egyházmegye igazgatásától. Kapacitálni akarták a közgyűlési tagok a lángbuzgalmú, melegsívű esperest, de az nem visszakozott. Ekkor egyhangú lelkesedéssel Futó Zoltán szentesi lelkészt, egyházmegyei főjegyzőt kiáltották ki esperessé. A többi tisztviselői állások betöltésére a szavazást kiűrték. Délben a Kassban közebed volt. Délután a tanügyi bizottság és közgazgatási bíróság ülésezett. A közgyűlést holnap délelőtt kilenc órakor folytatják.

Okt. hava kétszeres gyászt hozott a wittenberg — hallei egyetem teológiai fakultására. Alighogy eltemette Kähler Márton, a szisztematika teologia tanárát, ki 1897 óta tanította a hallgatók seregét, meghalt Drews Pál, a gyakorlati teologia tanára,

aki még Ritschnek volt közvetlen tanítványa. Hallgatta annakidején Harnackot, Loofs-t, Radet és Bornemannt. A német egyházi lapok mint igen kiváló szónokról emlékeznek meg róla. Professzor 1894 óta. Egyházi beszédei széles körben ismeretesek nálunk is.

Az erdélyi református egyházkerület Kálvin Szövetsége 1912. évi rendes közgyűlését Szilágysomlyón tartotta október hó 11—13. napjain az Orsz. Kálvin Szövetség elnökei dr. *Kenessey Béla* erdélyi református püspök és *Bernáth István* világi elnök jelenlétében. Az első napon voltak az üdvözlések, fogadtatások, mellyel a püspök urat, az ottani Kálvin Szövetség védnökét útjában kísérték, a második napon volt a tulajdonképeni ülés, melyen *Nagy Károly* egyházkerületi főjegyző, szövetségi elnök megnyitó beszédet, dr. *Ravasz László* kolozsvári theol. tanár „Igehirdetésünkről” szabad előadást tartott. Dr. *Boer Elek* kolozsvári egyetemi tanár, világi alelnök „Az erdélyi magyarság romlásainak okairól” értekezett. Délután folytatólagosan *Pálóczy Horváth Zoltán* dr., az Országos Kálvin Szövetség titkára felolvasása következett „A magyar kálvinistaság feladatai” címen. Majd *Tótfalussy József* marosvásárhelyi lelkész, egyházi alelnök értekezése az „Ifjúságunk lelki gondozásáról” s végül *Szabó Miklós* kolozsborsai lelkész „A falusi pap egyháztársadalmi munkája” címen tartott felolvasást. Lélekemelő dolog volt látni a szövetség tagjainak s mindeneknek, egyháziaknak és világiaknak osztatlan érdeklődését, a kerületi tagok, a vármegyei, a városi, egyházi és világi hatóságok jelenlétét az ünnepélyeken. Amaz dr. *Kaisler György* ny. főispán, *Péchy Imre* jelenlegi főispán, *Török István* alispán, emez *K. Nagy Elek* esperes és *Kovács Albert* főjegyző vezetése alatt. 12-én este vallásos estély, másnap díszülés és ünnepi Istentisztelet volt *Zsigmond Károly* szilágysomlyói lelkész, egyházmegyei Kálvin Szövetségi elnök s a hívek nagy öröme.

Bod Péter harangja. Magyarigenben az elmúlt vasárnap lefolyt Bod Péter emlékünneppel kapcsolatban dr. *Bagaró András* 1400 K alapítványt tett le azzal a feltétellel, hogy az addig kamatoztassék, míg Bod Péter emlékére egy ezer kilogrammos harangot vehetnek. A harangnak „Bod Péter harangja” legyen a neve és minden évben Bod Péter halálának évfordulóján reggel, délben, este negyedóra hosszat meghúzendó.

A katolikus segédlelkészek fizetésrendezése. A közjogi és anyakönyvi ügyosztály új előterjesztést tett a tanácsnak a katolikus segédlelkészek fizetésrendezése ügyében. A javaslat szerint a segédlelkészek kezdő fizetése most is 1300 korona maradna, mely öt évenként 200 koronával emelkednék. Húsz év múlva az ugrás 300 korona volna, a tavalyi öt esztendő után azonban ismét 200 korona. A fizetés 2400 koronánál magasabb nem lehet. Minthogy a mostani költségvetésbe e célra már 12,000 koronát vettek fel, az ügyosztály azt javasolja, hogy azoknak a segédlelkészeknek fizetésemelését, akik 1912 január 1-én már alkalmazásban voltak, eddig az ideig visszamenőleg állapítsák meg. A tanács az ügyosztály javaslatához hozzájárult.

Szerencsétlenül járt tanító. Kaposvárról táviratozzák: *Vajda Géza* református tanító Kaposvárról, Somogyszobra akart utazni. Amikor vonatra szállt, kabátja megakadt a lépcsőn. Vissza akart lépni, de

ekkor a vonat már indult s ő földhöz vágódott úgy, hogy feje öt helyen betört. A vonatot azonnal megállították, vonatra tették *Vajdát*, akinek sérülése nem látszott súlyosnak. Mire azonban *Szobra* érkeztek vele, meghalt. A szerencsétlen embernek özvegye és három gyermeke maradt.

A nagyváradai oláh kispapok. Még nem felejték el olvasóink azt a tüntetést, amit a nagyváradai szemináriumban rendeztek a görög katolikus oláh theologusok a magyar nyelv és a magyar Hymnus ellen. Ezeket *Lányi József* püspök, mint az iskola rektora kitiltotta az intézetből s *Radu Demeter* görög kath. püspök azonban pártfogásába vette. Gróf *Széchenyi Miklós* megyés püspök mindenben helybenhagyta a *Lányi* intézkedését. A két megyés püspök erre később úgy egyezett meg, hogy a theologusok a leckékre járhatnak, lakásukról azonban *Radu* gondoskodik. *Radu* aztán őket az oláh tanítóképzőbe helyezte el s ott is maradnak, amíg a püspök a theologiai szemináriumot felépítteti. Erre neki a jogot a görög kath. püspökség alapító levele adja, melyben a vagyon egyrészt oláh tanítók és papok nevelésére kell fordítani. A két püspök megegyezését és *Radu* további tervét a király is jóváhagyta s erről most érkezett meg Nagyváradra a miniszter értesítése. Lesz tehát külön szeminárium, ahol csak az oláh szó az úr s ahol nemcsak gyalázzák, de a magyar gyűlöletre rendszeresen is nevelik a nép jövődöbeli vezetőit, fényes dicsőségére a magyar nemzeti önállóságnak.

Egy egyházmegye a tanító mellett. A középszabolcsi református egyházmegye *Korocz József* főjegyző előadói javaslatára a következő határozatot hozta: „Keressék meg a püspöki hivatal, hogy a véderőtörvénynek tanítóinkra vonatkozó intézkedése, ha már természetes átmenet nincs, a kultuskormányval való mielőbbi tárgyalás folytán akként szabályoztassék, hogy úgy kulturális érdekeink, mint a tényleges katonai szolgálatra kényszerített tanítók anyagi érdekei valami módon ne csorbíttassanak. Ez ügyben mielőbb rendkívüli intézkedést kérünk”. Az összes iskolafentartóknak példaként állítjuk e határozatot. A tanító szűkös életviszonyai között képtelen a sajátjából, ha a haza védelméről is van szó, anyagi áldozatra. A középszabolcsiak emberi módon gondolkodnak. A hadsereg intézménye nem törekedhet a kultura kipusztítására. Az ország e törekvést pénzével nem támogathatja. A kormány kötelessége a kibontakozás útját megkeresni. Az a miniszteri rendelet, mely a katonai szolgálatra bevonuló tanítót kötelezi a helyettesítés költségének fedezésére, nem elégíti ki az igényeket. A kezdő fiatal embernek 1000 K a fizetése. Ha ebből a helyettesítést fizeti, ugyan mi marad az önkéntesi évet élvező tanítónak? Új rendeletet, mint kielégítő intézkedést kérünk.

Agyonlítotték egy plébánost. Nyitráról táviratozzák: *Vida János* nyitraegerszegi plébános az egész faluval rossz viszonyban élt. Rágalmazásai, becsületsértései miatt állandóan a járásbírók, törvényszékekkel, közigazgatási bizottsággal volt baja. Legutóbb megverette *Pócs Antal* kántortanító felelőségét, majd pedig a kántortanítót, aki a konosra akart menni, sértő mozdulatokkal elkergette. Az elkeseredett *Pócs* erre revolvért rántott és a plébánost agyonlította. (Az Ujság.)

Darwin. Ez a címe egy új, igazán népszerűen, csevegő módon megírt természettudományi folyóiratnak, amelyik október hó 1. óta dr. Fülöp Zsigmond szerkesztésében és kiadásában jelenik meg. A célja az, hogy a kultúra haladása iránt érdeklődő magyar közönséget szórakoztatva tájékoztassa a természettudományok minden ágában haladásáról. Vannak benne nagyobb cikkek is, de a legérdekesebb és legfontosabb rész az állandó rovatok, amilyenek „az orvostudomány haladása”, a „technika haladása”, „a mikroszkóp csodái”, „különfélék” stb. Az olvasásához, illetve megértéséhez nem kell semmiféle előismeret, minden könnyen, érthetően és érdekesen van megírva s bőven illusztrálva. A kiállítása csinos, amelletől olesó. Kéthetenként jelenik meg s egész évre csak 10 korona. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhivatal (Budapest, Andrassy-út 60.).

Versenyárgyalási hirdetmény. A debreceni református főiskola akadémiai internátust építtető bizottsága a főiskola hátulsó udvarán emelendő kétemeletes akadémiai internátusi épület összes építkezési munkálatai biztosítása céljából versenyárgyalást hirdet. Pályázhat minden magyar honos, aki a verseny tárgyát képező munkálatoknak végzésére törvényes képesítéssel bír. A tervek, az ajánlatra vonatkozó költségvetés és vállalati feltételek a debreceni református főiskola háznagyi hivatalában, vagy a tervező Tóth István építész irodájában (Debrecen, Péterfia-utca 16.) a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Ajánlat csak az eredeti ajánlati űrlapokon tehető, melyekbe az egységárak olvashatóan beírandók és munkanemenként összegezendők. Ezen űrlapok — ívenként 50 fillérért — a háznagyi hivatalnál szerezhetők be. Bánatpénz gyanánt az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő érték készpénzben, vagy óvadékképes értékpapírokban a debreceni református főiskola pénztáránál folyó évi október hó 25. napjának déli 12 órájáig leteendő s az arról kapott elismervény az ajánlatához esatolandó. Ajánlat tehető: A) Az összes munkákra; B) Külön, avagy tetszés szerinti csoportosítással a következő munkákra: I. Föld-, kőműves- és elhelyezőmunka. II. Ácsmunka. III. Kőfaragómunka. IV. Vasmunka. V. Bádogosmunka. VI. Asztalos-, lakatos-, üveges- és mázólmunka. VII. Tetőfedőmunka. VIII. Szobafestő- és kárpitosmunka. IX. Kályhászmunka. X. Villanyvilágítási munka. XI. Redőnymunka; úgyszintén a B) alatti bontás és átalakítási munkákra, végül a pótköltségvetésben felsorolt 1912. évi május hó 25-iki vagylagos homlokzat: I. Föld-, kőműves- és elhelyező-, II. Ács-, III. Szobrász-, IV. Vas-, V. Bádogos-, VI. Asztalos-, lakatos-, üveges- és mázólmunkáira. Az ajánlatok zárt és lepecsételt borítékban. „Ajánlat a debreceni református főiskola akadémiai internátus épületének építési munkáira” címmel ellátva *folyó évi október 26. napjának déli 12 órájáig*

a debreceni református főiskola háznagyi hivatalába nyújtandók be. Később érkezett, vagy a felsorolt kellékekkel nem bíró ajánlatok figyelembe nem vétetnek. A beérkezett ajánlatok folyó évi október hó 26. napján d. u. 3 órakor a református főiskola kistanácstermében nyilvánosan fognak felbontatni. Az építkezés az ajánlat elfogadása után legkésőbb nyolc nappal megkezdendő s az egész épület 1913 augusztus 1-ére teljesen készen, használható állapotban átadandó. Az építkezés végrehajtásánál elsősorban szem előtt tartandó azon körülmény, hogy a jelenlegi konviktusi épület helyiségei ugy a földszinten, mint a souterrainben nélkülözhetetlenek és állandóan használatban lesznek, épp azért a konviktusi épület fedelének lebontása s I. és II. emeleti falainak elkészítése csak azután történhetik meg, midőn már úgy a Darabos-utca, mint a Fűvészkert felőli szárny felépítve s befedve van s azoknak földszinti helyiségeibe a konviktus ideiglenesen beköltözhetik. Ezen két szárny felépítése és fedél alá hozatala lehetőleg még ez évben a tél beállta előtt lesz eszközendő. Az építtető bizottság fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül az ajánlati árra való tekintet nélkül szabadon választhasson, avagy az ajánlatok mellőzésével a munkálatok végrehajtása és biztosítása iránt saját belátása szerint intézkedhessék. Debrecen, 1912. évi október hó 7. *Az építtető-bizottság.*

Helyreigazítás. A „Debreceni Protestáns Lap” október 5-iki számában közzétett cikkemnek az a része, melyben a nagyenyedi választást megemlítem, a helyzet nem ismeréséből származó tévedésen alapul. Nagyenyeden ugyanis Juhász Albert úr megválasztása teljesen törvényes, minthogy ő okleveles középiskolai tanár. Tévedésemért Juhász kollegám szíves elnézését kérem. Marjay Géza ref. s. lelkész, okl. vallástanár.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat.

A kántorjánosi s nyíriklódi református társegyház 1912 november 1-től 1913 március 1-ig helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet.

Fizetés havi 67 korona, lakás s $\frac{1}{2}$ -öl fa.

Kötelessége a II—III. vegyes osztályok tanítása.

Pályázhatnak okleveles református vallású tanítók és tanítónők.

Pályázati kérvények 1912 október 27-ig adandók be a lelkészi hivatalhoz. Posta helyben.

Ref. egyháztanács.